УТВЕРЖДАЮ
Ректор БУ ЧР ДПО
«Чувашский республиканский
институт образования»
Минобразования Чувашии
………………Ю.Н. Исаев
«30» сентября 2022 г.

Государственная итоговая аттестация
по образовательным программам основного общего образования
в форме единого республиканского экзамена

Спецификация
контрольных измерительных материалов для проведения в 2023 году
единого республиканского экзамена по чувашскому языку

Подготовлен кафедрой чувашского языка и литературы
БУ ЧР ДПО «Чувашский республиканский институт образования»
Минобразования Чувашии

Чăваш чĕлхипе 2023 çулта тытмалли республикăн пĕрлехи экзаменĕн тĕрĕслевпе хаклав материалĕсен спецификацийĕ

1. Республикăн пĕрлехи экзаменне ирттермелли тĕрĕслевпе хаклав материалĕсен тĕп тĕллевĕ – 9 класс пĕтерекен ачан чăваш чĕлхипе пухнă пĕлĕвне пĕтĕмĕшле аттестаци картинче хакласси.

2. Тĕрĕслевпе хаклав материалĕсен содержанине палăртакан документсем

Чăваш шкулĕн 9-мĕш класне пĕтернĕ май чăваш чĕлхипе тытмалли экзамена ирттермелли йĕркене, экзамен материалне хатĕрлессипе çыхăннă ĕçсене Чăваш Республикин вĕренÿ тата çамрăксен политики министерстви кăтартса парать. Экзамен содержанийĕ министерство йышăннă документсенчи нормăпа килĕшсе тăрать.

3. Республикăн пĕрлехи экзаменĕн тĕрĕслевпе хаклав материалĕсен тытăмĕпе содержанийĕ

Тĕрĕслевпе хаклав материалĕ 9 ĕçе пĕрлештерекен 3 пайран тăрать.

1-мĕш пайра итленĕ текста çырăх изложени çырмалла (1-мĕш ĕç).

2-мĕш пай (2-8-мĕш ĕçсем) кĕскен хуравламалли ĕçсенчен тăрать.

Кĕскен хуравламалли çакăн йышши ĕçсене палăртмалла:

– сăмах (сăмахсем) çырса хуравламалли ĕçсем;

– тĕрĕс хуравсен цифрисене çырмалли ĕçсем.

Экзамен ĕçĕн 3-мĕш пайĕнче – итленĕ тата вуланă текстсем тăрăх калăпăшĕ енчен пысăках мар ăслав сочиненийĕ хайламалла.

Вĕренекенсен пĕлĕвĕпе хăнăхăвĕсене экзаменра тулли те ирĕклĕ хуравлаттарса (изложени тата сочинени çырса) тата хатĕр хуравсенчен пĕрне суйлаттарса тĕрĕслеççĕ.

4. Ĕçсене экзамен ĕçĕн пайĕсене кура уйăрса тухни

Ĕçсене экзамен ĕçĕн пайĕсене кура уйăрса тухнине 1-мĕш таблицăра кăтартнă.

1-мĕш таблица

Ĕçсене экзамен ĕçĕн пайĕсене кура уйăрса тухни

Пай	Ĕç шучĕ	Пĕтĕм балл сумми	Ĕç тĕсĕ
1-мĕш пай	1 (1-мĕш ĕç)	6	Тулли хуравламалли ĕç
2-мĕш пай	7 (2-8-мĕш ĕçсем)	7	Кĕскен хуравламалли ĕçсем
3-мĕш пай	1 (9-мĕш ĕç)	10	Тулли хуравламалли ĕç
1-мĕш тата 3-мĕш пайсем		10 (тĕрĕс çырма пĕлнишĕн)	
Пĕтĕмпе	**9**	**33**	

5. Предмет результачĕсен ушкăнĕсене хакламалли ĕçсене пайлани

«Чăваш чĕлхи» предмета вĕреннин предмет результачĕсен ушкăнĕсене хакламалли ĕçсене мĕнле пайланине 2-мĕш таблицăра кăтартнă.

2-мĕш таблица

Предмет результачĕсен ушкăнĕсене хакламалли ĕçсене пайлани

Вĕреннин предмет результачĕсен ушкăнĕсем (ФГОСпа килĕшӳллĕн)	Ĕç шучĕ	Чи пысăк балл	Миçе процент йышăнни
Тĕрлĕ вĕренӳ предмечĕсемпе тухăçлă вĕренме пулăшакан пуплев ĕçĕ-хĕлĕн тĕп тĕсĕсене (вулав, аудировани (итлев), калав, çыру) алла илни	2	16	48
Чĕлхене наука тĕлĕшĕнчен пĕлнине анлăлатни тата системăлани; чĕлхе единицисемпе шайĕсем пĕр-пĕринпе çыхăннине ăнланни; чĕлхе пĕлĕвĕн тĕп ăнлавĕсене, единицисене тата чĕлхен грамматика категорийĕсене ăша хывни	2,3-мĕш ĕçсем		
Сăмах пуянлăхне ӳстересси, шухăша тĕрĕс те ăнланмалла уçса пама йышлă лексикăпа тĕрлĕ грамматика хатĕрĕпе усă курни	2,3-мĕш ĕçсем		
Литература чĕлхин тĕп (орфоэпи, лексика, грамматика, орфографи, пунктуаци) нормисене, пуплев этикечĕн нормисене пĕлни; вĕсемпе кулаçура тата çырура усă курасси; пуплеве якатма тăрăшни; лексикăн тата фразеологин стиль уйрăмлăхĕсемпе пĕлсе усă курни	1,3-мĕш ĕçсем (пĕтĕмĕшле)	10	31
Пĕтĕмпе	**9**	**33**	**100**

6. **«Чăваш чĕлхи» предмет содержанийĕн тĕп пайĕсем тăрăх ĕçсене пайлани**

«Чăваш чĕлхи» предмет содержанийĕн тĕп пайĕсем тăрăх ĕçсене мĕнле пайланине 2-мĕш таблицăра кăтартнă.

3-мĕш таблица

«Чăваш чĕлхи» предмет содержанийĕн тĕп пайĕсем тăрăх ĕçсене пайлани

Пайсем	Ĕç шучĕ	Чи пысăк балл	Миçе процент йышăнни
Пуплев. Итлени. Текста тĕрĕс ăнланни. Изложени.	1	6	21
Пуплев. Вулав. Çырулă пуплеве тĕрĕс ăнланни	1	1	3
Чăваш пуплевĕн илемĕ	1	1	3
Орфографи	1	1	3
Лексика.	1	1	3
Синтаксис	2	2	6
Пункутуаци	1	1	3
Пуплев. Çыру. Панă темăпа çырулă текст туни	1	10	27
Тĕрĕс çырма пĕлни	1,3-мĕш пайсем (пĕтĕмĕшле)	10	31
Пĕтĕмпе	9	33	100

Чĕлхе материалне республикăн пĕрлехи экзаменне кĕртессипе ĕçсене мĕнле пайланине 4-мĕш таблицăра кăтартнă.

4-мĕш таблица

Чĕлхе материалне кура ĕçене пайлани

Ĕç тĕсĕ	Ĕç шучĕ	Чи пысăк балл	Миçе процент йышăнни
Изложени çырасси	1	6	21
Тĕрлĕ тишкерӳ туни	7	7	21
Сочинени çырасси	1	10	27
Тĕрĕс çырма пĕлни		10 (сочиненипе изложени çырни тăрăх)	31
Пĕтĕмпе	9	33	100

7. **Республикăн пĕрлехи экзаменĕн тĕрĕслевпе хаклав материалĕсене кăткăслăх тĕлĕшĕнчен пайлани.**

Тĕрĕслевпе хаклав материалĕсем пурте пĕлме тивĕçлĕ ĕçсенчен тăраççĕ.

8. Чăваш чĕлхипе тытмалли экзамен вăхăчĕ

Экзамен ĕçĕсене тума 3 сехет те 55 минут (235 минут) уйăрнă.

9. Экзаменра усă курма ирĕк панă материалсем

Экзаменра орфографи словарĕсемпе усă курма юрать.

10. Экзамен ĕçĕсене хакламалли критерисем

Пĕрремĕш ĕçĕн хуравне ятарласа хатĕрленĕ критерисемпе хаклаççĕ. Изложение тĕрĕс çырсан пĕтĕмпе 6 балл пухма май пур.

Иккĕмĕш пайăн ĕçĕсене тĕрĕс тусан шкул ачи кашни ĕçшĕн 1-ер балл илет. Хурав тĕрĕс пулмасан е вăл пачах пулмасан – 0 балл лартаççĕ. 2-мĕш пайăн ĕçĕсене тĕрĕс тусан пĕтĕмпе 7 балл пухма май пур.

Виççĕмĕш пайри ĕçĕн хуравне ятарласа хатĕрленĕ критерисемпе хаклаççĕ. Сочинение тĕрĕс çырсан пĕтĕмпе 10 балл пухма май пур.

Тĕрĕс çырма пĕлнине те ятарласа хатĕрленĕ критерисемпе хаклаççĕ. Тĕрĕс çырма пĕлнишĕн пĕтĕмпе 10 балл пухма май пур.

Кашни критерипе чи пысăк балл илес пулсан – экзамен ĕçĕшĕн ача пĕтĕмпе 33 балл пухĕ.

Тĕп вĕренĕвĕн вĕренӳ программисемпе патшалăхăн пĕтĕмлетӳ аттестацине ирттермелли йĕркепе (Раççей Çутĕç министерстви тата Рособрнадзор 2018 çулхи чӳкĕн 07-мĕшĕнче кăларнă 189/1513 №-лĕ приказ) килĕшӳллĕн кашни ĕçе пĕр-пĕринпе канашламасăр икĕ эксперт тĕрĕслет. Енчен те вĕсем лартнă балсем тӳр килмесен ĕçе виççĕмĕш эксперт тепĕр хут пăхса тухса хак парать.

Виççĕмĕш эксперта предмет комиссийĕн председателĕ экзамен ĕçне маларах тĕрĕслемен экспертсенчен палăртать.

Виççĕмĕш эксперта экзамен ĕçне маларах тĕрĕсленĕ экспертсем лартнă балсемпе паллаштараççĕ. Виççĕмĕш эксперт лартнă балл татăклă шутланать, ун хыççăн урăх тĕрĕслемеççĕ.

Пĕтĕм ĕçе тĕрĕслесе икĕ эксперт лартнă хаклав 10 е ытларах балпа уйрăлса тăрать пулсан виççĕмĕш эксперт 1-9-мĕш ĕçсене кашни критери тăрăх тепĕр хут тĕрĕслет.

11. Экзамен ирттермелли условисем

Чăваш чĕлхипе экзамен ирттерекен аудиторие филологсене кĕртмеççĕ. Экзамена йĕркелесе тăма чăваш чĕлхипе литератури вĕрентекенне суйлама юрамасть.

Экзамен тытакансем чи малтан изложени текстне итлеççĕ. Аудио çине çырса илнĕ текста итленĕ май черновикра çыркаласа пыма юрать. Кайран итленĕ текста çывăх изложени çырмалла.

5-мĕш таблица

Изложени çырмалли йĕрке

№	Организатор ĕçĕ	Экзамен тытакансен ĕçĕ	Вăтам вăхăт
1.	Аудио çине çырса илнĕ текста пĕрремĕш хут итлеттерни	Текста итлеççĕ. Итленĕ май хуравăшра (черновикра) çыркаласа пыраççĕ	3-4 минут
2.	Текста ăнланма вăхăт пани	Черновиксемпе ĕçлеççĕ	5-6 минут
3.	Аудио çине çырса илнĕ текста иккĕмĕш хут итлеттерни	Текста итлеççĕ. Итленĕ май хуравăшра (черновикра) çыркаласа пыраççĕ	3-4 минут
4.	Изложение çырма пуçламалли тата словарьпе усă курма май пурри çинчен каласçĕ		
5		Изложени çыраççĕ	

Изложени çырнă хыççăн 2-3-мĕш пайри ĕçсене тăваççĕ.

Орфографи словарĕпе экзамен ĕçĕн пур пайне те тунă чух усă курма право пур.

12. 2023 çулхи тĕрĕслевпе хаклав материалне 2022 çулхипе танлаштарсан кĕртнĕ улшăнусем.

2023 çулхи тĕрĕслевпе хаклав материалне 2022 çулхипе танлаштарсан экзамен тытăмĕ те, хаклав критерийĕсем те улшăнман.